

Розділ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

УДК 343.352(477)

Д.М. Горбачев

**НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ
ПОСЕРЕДНИЦТВА У ХАБАРНИЦТВІ
В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ**

В статті досліджуються основні підходи щодо розуміння кримінально-правової сутності посередництва у хабарництві. У зв'язку з необґрунтованістю кваліфікації дій посередника у хабарництві як пособника або підбурювача, доведено доцільність встановлення кримінальної відповідальності за посередництво в хабарництві в окремій статті Кримінального кодексу України.

Ключові слова: *посередництво у хабарництві, давання хабара, одержання хабара, співучасть у хабарництві.*

В статье исследуются основные подходы к пониманию уголовно-правовой сущности посредничества во взяточничестве. В связи с необоснованностью квалификации действий посредника во взяточничестве как пособника или подстрекателя, доказано целесообразность установления уголовной ответственности за посредничество во взяточничестве в отдельной статье Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: *посредничество во взяточничестве, дача взятки, получение взятки, соучастие во взяточничестве.*

The article deals with the basic approaches of understanding of the criminal law essence of the bribery mediation. Because of unreasonable qualification of the act of bribery mediator like the aider and abettor, the article proves the establishment of the criminal liability for bribery mediation at the particular article of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *the bribery mediation, bribery, complicity in bribery*

Протидія корупції, складовою якої є хабарництво, неможлива без чіткої законодавчої регламентації відповідальності осіб, які виступають посередниками в одержанні та даванні хабара. У сучасному українському суспільстві посередництво у хабарництві вийшло на

професійний рівень, що, безумовно, сприяє значному збільшенню проявів корупції та хабарництва в Україні. Специфічність ролі посередника у хабарництві обумовлює необхідність проведення детального кримінально-правового аналізу.

Як зазначає В. А. Клименко, суспільна небезпечність посередництва є досить високою, що обумовлюється наступним: по-перше, без нього вчинення злочину є неможливим або досить проблематичним; по-друге, використання посередника у вчиненні злочину допомагає злочинцю залишитися у "тіні", не виявляти себе, діяти непомітно; по-третє, діяльність посередника зміцнює рішучість організатора, підбурювача, пособника, виконавця до вчинення суспільно небезпечного діяння; по-четверте, діяльність посередника може сприяти заздальгідь обцяному приховуванню злочину; по-п'яте, використання посередника може бути умовою причетності до злочину [8, 129].

Проблемами, пов'язаними із встановленням кримінально-правового значення посередництва у хабарництві займалися Акрам Трад Аль-Фаїз, О.В. Бріліантов, О.М. Грудзур, Б.В. Здравомистов, О.О. Кваша, А.К. Квіцинія, В. А. Клименко, Д.Г. Михайленко, М.І. Мельник, О.Я. Светлов, І.О. Томчук, Ф.В. Шиманський, а також багато інших вчених, що досліджували проблеми співучасті та аналізували злочини у сфері службової діяльності. Однак, навіть за наявності значної кількості наукових досліджень, багато із проблемних питань є невірешеними, а сучасний розвиток суспільних відносин вимагає проведення додаткового дослідження кримінально-правового значення посередництва у хабарництві, що і є метою даної статті.

Для встановлення сутності посередництва необхідно звернути увагу на те, що аналіз хабарництва у науці кримінального права здійснюється у межах таких підходів: хабарництво охоплює нерозривно пов'язані між собою злочини (одержання хабара, давання або пропозиція хабара, провокація хабара); одержання, давання і посередництво в хабарництві є особливою формою вчинення одного і того ж злочину [9, 41]; давання хабара визначається особливим випадком співучасті в одержанні хабара, виділений законодавцем в окремий склад злочину з огляду на важливість такої співучасті. Такий підхід реалізує кримінально-правове положення, згідно з яким, одержання хабара неможливе без його давання і навпаки.

І.О. Томчук, пропонує таке визначення давання хабара – завідомо незаконна передача службовій особі особисто чи через посередника хабара (надання будь-якої вигоди) за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабар, або третіх осіб законних дій (бездіяль-

ності), що їх службова особа (одержувач хабара) могла чи повинна була виконати з використанням свого службового становища, а також за протегування чи потурання стосовно підлеглих чи підконтрольних осіб [17, 9]. В даному визначенні автор вказує на посередництво як один із способів, за допомогою якого може бути здійснена завідомо незаконна передача хабара.

Як зазначає Б.В. Здравомислов, хабарництво – це злочин, в якому давання і одержання хабара, є необхідними його елементами, а посередництво в хабарництві – факультативним [6, 155]. Слід погодитись із даною позицією, адже хабарництво може відбуватись і без посередництва, однак потрібно зробити певне уточнення: в деяких випадках давання хабара без посередництва є неможливим.

Особливого кримінально-правового значення набуває посередник і з урахуванням того, що без його участі хабарництво у конкретному випадку може і не відбутися, а тому його роль у хабарництві наділена особливим ступенем суспільної небезпеки. Більше того, наявність посередника певних чином "розв'язує руки" службовій особі, яка сприймає посередника як особу перевірену, що, безумовно, виступає каталізатором хабарництва.

Проблема відмежування посередника від хабародавця є актуальною, оскільки дії посередника можуть бути розцінені як давання хабара (окремий склад злочину), або його дії можуть бути розцінені як дії пособника у співучасті в даванні хабара. Як правильно вказують науковці, на відміну від особи, що дає хабар – особи, зацікавлені у відповідних діях хабароодержувача, посередник, що передає хабар за дорученням, не досягає за рахунок цієї матеріальної винагороди вчинення або невчинення службовою особою яких-небудь службових дій у власних інтересах. Посередник в даному випадку представляє чужі інтереси, виступає не від свого імені і не може бути ініціатором давання хабара, адже рішення про давання хабара приймає особа, що його дає, а посередник здійснює його волю [1, 37].

Вказані не вирішені проблемні питання щодо посередництва у даванні та одержання хабара поширюються і на випадки посередництва у пропозиції хабара. Оскільки і при пропозиції хабара, посередник діє в інтересах третьої особи, яка з використанням хабара прагне вплинути на дії службової особи, отже, знову ж таки посередник у пропозиції хабара діє не від свого імені, не є ініціатором, а лише реалізує волю третьої особи.

Д.Г. Михайленко, який досліджував історичний аспект нормативного регулювання та компетентного роз'яснення проблем відпові-

дальності за посередництво у хабарництві, констатує певну непослідовність у регулюванні вказаного кримінально-правового поняття. Так, на відміну від Кримінального кодексу України 2001 року, Кримінальний кодекс УРСР 1960 року встановлював в статті 169 відповідальність за посередництво як самостійний склад злочину. До того ж автор констатує відмінність у роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду, у постанові від 31.07.1962 р. зазначалося, що посередником є той, хто, діючи на прохання чи за дорученням хабародавця чи хабароодержувача, сприяє досягненню чи здійсненню домовленості про давання-одержання хабара. В даному випадку автор вказує, що із суті вказаної постанови випливає як інтелектуальне, так і фізичне посередництво. У постанові ж від 23.09.1977 р. посередник був визначений вже як особа, яка, діючи за дорученням хабародавця чи хабароодержувача, лише безпосередньо передає хабар. Це визначення вже не охоплювало різноманітних видів інтелектуального посередництва і перетворювало посередника на фізичного виконавця угоди про давання-одержання хабара. Зазначене розуміння посередництва в хабарництві збереглося як у постанові від 30.03.1990 р., так і в постанові Пленуму ВСУ "Про судову практику у справах про хабарництво" № 12 від 07.10.1994 р. Вважалося, що інтелектуальне посередництво повністю охоплювалося ознаками пособництва, а фізичне – ні [14, 175].

Відсутність стабільності при законодавчому вирішенні проблем кримінальної відповідальності за посередництво у хабарництві підкреслює актуальність нашого дослідження. Очевидним є те, що наявність діаметрально протилежних законодавчих підходів та непослідовність у роз'ясненнях компетентної вищої судової інстанції викликана відсутністю розуміння природи та сутності посередництва у хабарництві та кримінально-правового значення посередника.

За одним із наукових підходів, посередником у хабарництві визнається особа, яка за ініціативою особи, що дає хабар або особи, що його одержує, сприяє встановленню контакту між ними або досягненню домовленості про давання-одержання хабара (інтелектуальне посередництво) або безпосередньо передавала хабара (фізичне посередництво) [1, 37].

Такий підхід є класичним та відображає фактичну роль посередника у хабарництві, однак при цьому виникає питання щодо кримінально-правової кваліфікації такого злочинного діяння. М.І. Мельник цілком аргументовано звертає увагу на особливості суб'єктивної сторони посередника у хабарництві. Як зазначає науковець, прямий

умисел при посередництві виявляється у тому, що посередник повинен усвідомлювати, що він діє в інтересах однієї із сторін акту дачі-одержання хабара і бажає це зробити. При цьому інтелектуальним моментом умислу посередника в хабарництві охоплюється усвідомлення всіх дій, що утворюють посередництво в хабарництві: як передача хабара, так і сприяння знайомству хабарника із хабародавцем, досягнення домовленостей щодо предмета хабара тощо [13, 185]. Слід погодитись із вченим у тому, що ігнорування особливостей суб'єктивної сторони при посередництві у хабарництві може призвести до притягнення до відповідальності особи, яка, не маючи наміру виступати посередником у хабарництві, познайомила інших осіб, які в подальшому стали хабарником і хабародавцем.

Такої ж позиції притримувався А. Гюнтер під час аналізу ст. 106 КК УСРР вказував, що при посередництві обов'язковим є наявність умислу: необхідно, щоб посередник передбачав, бажав або свідомо допускав настання наслідків своїх дій. Необережна співучасть при посередництві у хабарництві - неможлива [4, 36].

Згідно з чинним законодавством посередництво у хабарництві кваліфікується із відповідним посиланням на статтю 27 КК України. Так, у науці кримінального права відстоюється один із підходів, у відповідності з яким дії посередника слід кваліфікувати як пособництво у даванні або одержанні хабара, відповідно ч. 5 ст. 27 КК України [5, 56]. Згідно з ч. 5 ст. 27 КК України, пособник - це особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети, або іншим чином сприяти приховуванню злочину. Як зауважує Д.А. Третяков, кваліфікація давання хабара у співучасті дій осіб, що мали намір дати хабара, підбурювачів, пособників буде правильною за умови, що свідомістю цих осіб охоплювалося вчинення злочину - давання хабара службовій особі [18, 229].

На противагу вказаній позиції Ф.В. Шиманський вказує, що пособництво згідно чинного КК не відповідає тлумаченню терміну "посередництво", оскільки посередник далеко не завжди залучається до акту давання-одержання хабара з метою усунути перешкоду в одержанні хабара: по-перше, такої перешкоди для хабарника взагалі може не бути; по-друге, мета залучення посередника до зазначеного акту

може бути зовсім іншою [20, 16]. Вказані аргументи можна підтвердити позицією Ф.Г. Бурчака, що усунення перешкод передбачає таку зміну оточуючої обстановки, коли із неї вилучаються певні елементи, що перешкоджають виконавцю здійснити його намір [3, 112].

Слід погодитись також з О.В. Брілліантовим, що при дотриманні тієї умови, згідно з якою посередник лише влаштовує зустріч або сприяє укладенню угоди, яка безпосередньо виконується іншими особами, такі дії посередника охоплюються законодавчим визначенням та науковим розумінням поняття "пособник". Специфіка дій посередника при вчиненні злочину полягає в тому, що посередник може виконувати не лише дії пособника, але й дії виконавця злочину [2, 12]. Наявні наукові дослідження містять й інші аргументи щодо хибності встановлення ролі посередника через поняття пособництва. О.О. Кваша, виходячи із наукового розуміння кримінально-правового значення пособника, діяльність якого, як правило, менш небезпечна порівняно з діяльністю інших співучасників, вказує, що у багатьох випадках хабарництво без посередника не відбулося б, оскільки хабародавець часто не знайомий із службовою особою особисто і не має можливості безпосередньо передати їй хабар, і лише посередник, який виступає на стороні службової особи, уможливує реалізацію злочинного наміру [7, 498]. Не менш суттєвим аргументом щодо невідповідності посередництва науковому розумінню пособництва є те, що пособник не бере особистої участі у вчиненні злочину, а лише створює необхідні умови для його вчинення, в тому числі на стадії готування до злочину [19, 137]. Підтримуючи вказаний аргумент, можна дійти висновку про недосконалість законодавчого визначення пособника, яке не охоплює такого важливого кримінально-правового різновиду співучасті як посередництво у хабарництві.

В юридичній літературі при вирішенні питання про регламентацію відповідальності посередника існує декілька підходів: розширення в Загальній частині КК України поняття "пособник"; розширення класифікації видів співучасників за рахунок включення до неї нової фігури - посередника, встановлення відповідальності за посередництво в окремій нормі чинного КК України.

Виходячи із доктрини кримінального права та сучасних реалій, за яких посередництво виступає каталізатором хабарництва у зв'язку з тим, що наявність посередника значною мірою "розв'язує руки" службовій особі, яка сприймає посередника як особу перевірену, слід розглянути можливі варіанти щодо встановлення відповідальності за посередництво у хабарництві в окремій нормі чинного КК України.

Контраргументом виокремлення норми про відповідальність за посередництво є те, що діяння, які виявляються у посередництві в хабарництві є на даний момент кримінально каранними, оскільки встановлення того, на чий стороні діє посередник, дозволяє кваліфікувати його дії як пособництво в одержанні або пособництво у даванні хабара. Така позиція обґрунтовується як в науковій літературі [10, 83], так і в Постанові Пленуму Верховного Суду України [15, 21].

Реагуючи на даний контраргумент та підтримуючи ідею встановлення відповідальності за посередництво в окремій статті КК України, Д.Г. Михайленко виокремлює специфічний вид посередництва в хабарництві – посередництво в хабарництві без ознак співучасті у даванні та одержанні хабара (позастороннє посередництво), при якому посередник не діє на жодній із сторін, не тягнє ні до однієї з них, а знаходиться на власній незалежній позиції, при цьому його діяльність спрямована на здійснення складу хабарництва в цілому, тобто як давання, так і одержання хабара і пропонує встановити кримінальну відповідальність за його вчинення в окремій нормі [14, 9].

Таким чином, виходячи із вказаної позиції, якщо посередництво не є позастороннім, дії посередника кваліфікуються як співучасть (пособництво) в одержанні або даванні хабара. Д.Г. Михайленко у даній пропозиції виокремлює особливий вид посередництва, однак виникає питання – чи діятиме запропонована науковцем норма на практиці? Крім того, із вказаної пропозиції не вбачається, який із видів посередництва є більш суспільно небезпечним, оскільки автор не вказує запропонований вид і розмір покарання та позастороннє посередництво.

Ми пропонуємо звернути увагу на те, що сприяння вчиненню злочину як об'єктивна ознака пособництва стосується того періоду коли особа вже має намір вчинити злочин. Це знову ж таки вказує на невідповідність посередництва поняттю пособника, оскільки в особи може і не виникнути наміру на давання або одержання хабара, якщо не буде посередника, який забезпечить передачу хабара задля реалізації певного інтересу. У зв'язку з викладеним, необґрунтованою та такою, що не відповідає сучасному розвитку суспільних відносин є позиція, згідно з якою роль посередника обмежується тим, що він допомагає хабароодержувачу та хабародавцю реалізувати злочинний намір, який виник до того, як вони доручили посереднику виконати відповідне доручення, не вчиняючи будь-яких додаткових дій з приводу дачі – одержання хабара.

Щодо питання, при якому умисел на давання хабара виник внаслідок дій посередника, в науковій літературі вказується на необхід-

ність кваліфікації таких дій як підбурювання до давання хабара. З даною позицією можна погодитись лише частково, адже вона матиме місце лише тоді, коли дії посередника обмежились виключно підбурюванням. В свою чергу, якщо посередник не лише виступив підбурювачем до давання хабара, а й в подальшому сприяв реалізації інтересів хабародавця із використанням хабара, його дії не можуть бути кваліфіковані як підбурювання.

Детальний аналіз різних поглядів щодо кваліфікації дій посередника показав, що дане питання є складним та неоднозначним. Виходячи із особливої ролі посередника та його суспільної небезпеки, на нашу думку, кримінально-правова протидія посередництву буде ефективнішою тоді, коли така протидія спрямовуватиметься на конкретний злочин, а не на співучасть у формі пособництва, яка, очевидно, є менш суспільно небезпечною. Натомість О.О. Кваша, обґрунтовує необхідність зміни статті 369 КК України наступним чином: "Давання хабара і посередництво у хабарництві" [7, 499]. Така пропозиція є слушною в тому контексті, що хабарництво припиниться скоріше тоді, коли хабародавці припинять давати хабарі, аніж тоді коли службові особи припинять їх брати, адже хабарництво є неможливим без давання хабара, вчиненого різноманітними способами.

В той же час, на думку О.Я. Светлова, якщо сприяння одній із сторін співпадає із інтересами посередника чи ці інтереси співпадають з інтересами хабародавця - наявне не посередництво, а давання хабара або співучасть у цьому злочині [16, 237]. При детальному аналізі безумовно правильної тези постає питання: чи можливе посередництво за умов, коли посередник діє без власного інтересу? Очевидно - ні, адже як свідчать сучасні реалії, посередник у хабарництві найчастіше діє із власною корисливою метою - одержати вигоду за успішне та вдале посередництво, відсутність якої його унеможливить. На відміну від хабародавця - особи, як правило, зацікавленої у відповідних діях хабаросодержувача, - посередник, що передає хабар за його дорученням, не отримує внаслідок передачі цієї матеріальної винагороди "вигоди", що полягає у вчиненні чи невчиненні службовою особою яких-небудь дій з використанням свого службового становища, тобто є нейтральною фігурою. Крім того, у посередника відсутня головна ознака хабародавця - можливість розпоряджатись предметом хабара як своїм власним. Посередник не розпоряджається предметом хабара, а реалізує вольовий акт хабародавця по розпорядженню хабаром. Вказаний висновок М.І. Мельник робить, аналізуючи класичну ситуацію давання хабара через посередника, при якій ініціатива давання хабара

ра виходить від хабародавця. Ми ж пропонуємо звернути увагу на те, що на практиці можливі випадки, коли хабародавець не знає про те, що посередник, який допомагає іншій особі у вирішенні певної проблеми, буде її вирішувати шляхом давання хабара. Або ж не знає, якій конкретній службовій особі хабар буде передано [12, 38].

Таким чином, в даній ситуації є хабародавець (особа інтереси якої представляє інша особа), який не знає про те, що кошти, які він передав іншій особі (посереднику) будуть використані для давання хабара задля вирішення певної проблеми. В даному випадку відсутня воля хабародавця на вчинення злочину, натомість його інтереси є предметом "угоди про хабар". Безумовно, в аналізованій ситуації дії "посередника" можуть бути кваліфіковані як давання хабара, однак даючи хабар "посередник" фактично діє в інтересах та використовує кошти третьої особи. Наведена нами схема підкреслює особливе становище, значення та роль особи-посередника у хабарництві, яка не може бути повністю охоплена ні даванням хабара, ні пособництвом у хабарництві.

Таким чином, на підставі аналізу наукових визначень кримінально-правових понять пособництва, посередництва, давання та одержання хабара та з урахуванням змодельованих нами ймовірних випадків посередництва, можна дійти висновку про доцільність встановлення кримінальної відповідальності за посередництво в окремій статті Кримінального кодексу України. Така стаття на нашу думку, повинна охопити усі можливі фактичні випадки посередництва, а саме:

1. фізичне посередництво – передача хабара від однієї особи до іншої;
2. відповідну кваліфікацію дій особи, яка вчиняє пропозицію хабара, виступаючи при цьому посередником;
3. інтелектуальне посередництво – налагодження контакту між хабародавцем і хабароодержувачем;
4. підбурювання до давання хабара - дії, метою яких є виникнення наміру у хабародавця на давання хабара із використанням особливого положення посередника;
5. посередництво, за якого хабародавець, інтереси якого є предметом "угоди про хабар" не знає про те, що кошти (або їх частина), які були передані посереднику, будуть використані як хабар, який, в свою чергу, забезпечить реалізацію інтересів "фактичного хабародавця";
6. наявність у ланцюгу хабарництва двох або більше посередників, дії яких не підпадають ні під давання хабара, ні під його одержання.

В подальшому отримані висновки будуть використані при формулюванні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Використана література:

1. Акрам Трад Аль-Фаиз С. Відповідальність за хабарництво за кримінальним законодавством Йорданії і України (порівняльно-правове дослідження). – Дис. ... канд. юрид. наук. / Акрам Трад Аль-Фаиз С. – К., 2002. – 194 с.
2. Бриллиантов А. О правовой оценке роли посредника в преступлении / А. Бриллиантов // Уголовное право, 2006. – № 5. – С. 12-16.
3. Бурчак Ф.Г. Соучастие. Социальные, криминологические и правовые проблемы. / Ф.Г. Бурчак. – Киев: Вища школа, 1986. – 208 с.
4. Гюнтер А. Должностные преступления / А. Гюнтер. – Х. - Юридическое издательство Наркомюста, 1928. – 84 с.
5. Жаровська І.М. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері службової діяльності (питання кваліфікації): Навчальний посібник /Є.І. Моршнев, І.М. Жаровська. – Львів: ПП Лукашук В.С., 2008. – 109 с.
6. Здравомыслов Б.В. Должностные преступления: уголовно-правовые и криминологические аспекты / Б.В. Здравомыслов – Тбилиси: Сабчота Сакартвело, 1988. – 176 с.
7. Кваша О.О. Посередництво у хабарництві як особливий вид співучасті у злочині /О.О. Кваша // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. – Вип. 53. – С. 494-500.
8. Клименко В. Посередництво як форма співучасті у вчиненні злочину (питання криміналізації / В. Клименко // Підприємство, господарство і право, 2005. – № 10. – С. 129-132.
9. Кучерявий Н.П. Ответственность за взяточничество по советскому уголовному праву / Кучерявий Н.П. – М. : Юрид. Лит., 1957. – 188 с.
10. Кириченко В.Ф. Виды должностных преступлений по советскому уголовному праву / В.Ф. Кириченко. – М.: Изд-во АН СССР, 1959. – 184 с.
11. Ляпунов Ю.И. Корыстные правонарушения нетерпимы – ответственность за взятку /Ю.И. Ляпунов. – М.: Сов. Россия, 1989. – 126 с.
12. Мельник М. Дача хабара: проблемні питання кваліфікації і звільнення від відповідальності /М. Мельник // Предпринимательство, хозяйство и право, 1999. – № 4. – С. 37-40.
13. Мельник М.І. Хабарництво: загальна характеристика, проблема кваліфікації, удосконалення законодавства /М.І. Мельник. – К., 2000. – 255 с.
14. Михайленко Д.Г. Підстави кримінальної відповідальності за хабарництво (давання та одержання хабара): Дис. ... канд. юрид. наук / Д.Г. Михайленко. – Одеса, 2009. – 272 с.
15. Про судову практику у справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 26.04.2002 р. // Юридичний вісник, 2002. – № 28 (368).

16. Светлов А.Я. Ответственность за должностные преступления / А.Я. Светлов. - К. Наукова думка, 1978. - 303 с.

17. Томчук І.О. Давання хабара: кримінально-правовий та кримінологічний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / І.О. Томчук. - Київ, 2012. - 18 с.

18. Третьяков Д.А. Деякі особливості кваліфікації давання хабара відповідно до Кримінального кодексу України / Д.А. Третьяков // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідорена. - Спеціальний випуск № 6 у трьох частинах, Частина 1, - Кримінальна юстиція в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. - Луганськ, 2010. - С. 228-230.

19. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: учебник // под ред. А.И. Рарога. Изд-е 2-ое, перераб. и доп. М., Юристъ, 2004. - 480 с.

20. Шиманський Ф.В. Хабарництво: кримінально-правовий аналіз одержання, давання і провокації хабара / Шиманський Ф.В. - О.: Фенікс, 2004. - 180 с.

УДК 343.346.8

М.В. Карчевський

**ПОЛОЖЕННЯ ЧИННОГО КК УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**

Досліджується доцільність використання кримінально-правових засобів в сфері формування інформаційного ресурсу

Ключові слова: *кримінальна відповідальність, цензура, соціальні наслідки інформатизації.*

Исследуется целесообразность применения уголовно-правовых средств в сфере формирования информационного ресурса

Ключевые слова: *уголовная ответственность, цензура, социальные последствия информатизации.*

Expediency of application of criminally-legal measurements in the sphere of formation of information resource is investigated

Key words: *criminal liability, censorship, social consequences of informatization.*

Наявні у КК засоби протидії посяганням в сфері формування інформаційного ресурсу не відповідають всій сукупності соціальних